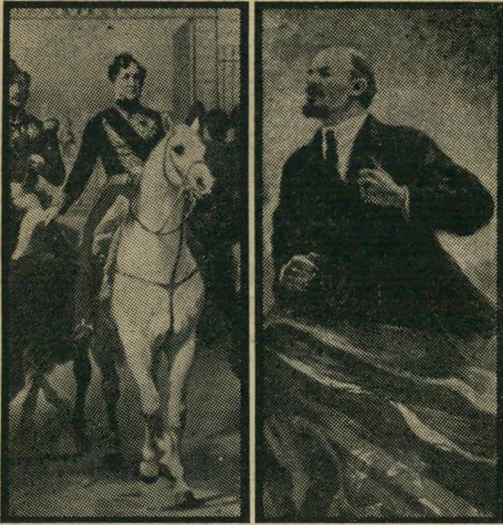

הקיסר והקטר

דואיפילד

דנין

הועילו כל התמריצים העצומים עד כה? מדוע לא זרמו לארץ מיליארדים לירות של הון השקעות, יהודי ולא יהודי?

האם בכל אשמים מר אשכול ומר ספיר? האין לכך סיבות אובייקטיביות עמוקות יותר שיפעלו מחר, כשם שפעלו אתמול?

האם חסרו פיתויים? האם לא נתנו מתנות עצומות למשפחת רוטשילד, למשל, מתוך תקווה כזוהי שניהול עסקים בשמה בישראל ימשוך בעלי-הון אחרים?

האם הנדיב הידוע — משלם המסים הישראלי — לא עשה די והותר עבור כל מי שהיה מוכן לבוא? **מדוע, אם כן, באו כה מעטים, וביניהם לא רציניים ולא-כשרים?**

שח לי ידיו, פקיד בכיר בחברת-השקעות אמריקאית, שנשלח לארץ כדי לאתר אובייקטים להשקעה, אחרי שסייר בארץ לאורכה ולרוחבה, בהורכת סקדי-הממשלה: "הארץ קטנה מדי. השוק המקומי קטן מדי. חוץ ממיפעל אחד או שניים, אין כאן אובייקטים רציניים להשקעה עבור חברה גדולה. וגם אלה נחשבים בעינינו כמיפעלים קטנים."

התמריץ האמיתי: שוק מרחבי

כאן קבור הכלב. אנו צריכים להבין כי אין כוח-משיכה אמיתי למדינה קטנה, נידחת, מנותקת, מוקפת מרחב עויין, בעלת שוק זעיר.

קשה לנו להבין זאת, כשהמדובר בעצמנו. אך האם היה משהו מאתנו מאמין כי מדינה קטנה כמו אלבניה, למשל, תהיה אובייקט רציני למשיכת הון בינלאומי, כשהיא מנותקת מסביבתה?

אין לנו אוצרות-טבע שופעים. אין לנו עבדים כמו בדרום אפריקה. הסנטימנט היהודי יכול להביא תרומות, אבל לא השקעות גדולות.

לכן, כבוד היושב-ראש, כל פיצוי וכל תמריץ לא יביא לשינוי מהותי, עד אשר יפתחו הגבולות ותשתלב ישראל במרחב כלכלי גדול, שייצור שוק-בית של 100 מיליון, וקשר ישיר לאוצרות-טבע.

בחגיגה זו מהתה השוק האירופי מיקסם שוא. העתיד שלנו הוא במרחב שלנו, ובעית-ההיסוד שלנו היא מדינת, ולא רק כלכלית.

התמריץ האמיתי, העיקרי לטווח ארוך, הוא השלום, הגבול הפתוח, המשק המרחבי.

כוונות טובות בדרך לגיהנום

כבוד היושב-ראש, לא נצביע נגד הצעת החוק, אך בחדאי לא נצביע בעדה.

בלבנו חשש חמור שהצעת-החוק זו תוכיח שוב שהדרך לגיהנום רצופה כוונות טובות. חוק זה עלול להוסיף מאה מליונרים חדשים, על מאה מליונרים של ספיר.

אנו רוצים לקחת כי גורל החוק הזה יהיה טוב יותר מקודמיו, שהקימו את המשק הפרוטקציוניסטי. אולם תקווה זו מהולה בספק עמוק מאד.

בסיום, כך שבעוד כמה שנים נחזור לאותו משבר, בממדים גדולים עוד יותר, ושרי-האוצר יכריזו אז על מאות אלפי מובטלים סמויים. אין פסול בתמריצים. להיפך, במשק המודרני קובעת החברה את סולם העדיפויות, ובהתאם לכך משתמשת בתמריצים, במיסוי, במדיניות מונטארית ופיסקאלית, כדי להשיג את הרצוי.

אולם יש לכך טעם ותכלית רק אם יש תוכנית לאומי כולל; ויש לכך הצדקה מוסרית רק אם מובטחת הפעלה אובייקטיבית, ללא פרוטקציה, ללא העדפות, ללא פתקים. משק מודרני כזה פוסל הן את התורה המיושנת של הלאומים כל אמצעי-הייצור, נוסח לנין, הן את התורה המיושנת של חוסר-תוכנית מוחלט, נוסח הליברליזם של המאה שעברה. ברוח המלך הצרפתי לואי-פיליפ, שדוברו קרא לבורגנים: "התעשרו!"

אנו דוגלים במשק מודרני המבוסס על תוכנית כוללת ויוזמה אישית כאחד, משק בו קובעת החברה מה היא רוצה, ויוצרת את האקלים והתנאי שבו תומרך היוזמה החופשית לפעול בכיוון הנכון.

במשק כזה היוזמה החופשית דומה לקטר. התמריצים מכל הסוגים הם הקיטור, המניע את הקטר. ואילו התוכנית הלאומי משול למסיר לה, עליה מהלך הקטר לכיוון הרצוי לחברה.

תמריץ — כן, מתנות — לא!

הבה ונבדוק את הצעת-החוק ברוח זו. הרעיון הגלום בה הוא חיובי, אבל יש להסתייג מפרטיו, ובעיקר:

(1) אם ניתנים לאדם הלוואה ומענק המגיעים ל-80% מן ההשקעה, יש חשש סביר כי במקרים רבים זוהי תרומה של 100% ומעלה, מה גם שלוקחים עכשיו בחשבון ציוד משומש.

אם המדינה נותנת את הכל, מדוע לא יימסרו למדינה מניות בחברות, שיבטיחו לה לפחות השפעה על ההכרעה?

(והרי עצם ההגדרה מסעה, במקום לומר שנותנים 80% מן ההשקעה, הנכון הוא לומר שנותנים 400% על ההשקעה).

(2) יש להמריץ יומים להשקיע עד כמה שאפשר יותר הון עצמי משלהם, במקום לפתח שיטה שתמריץ אותם להשקיע עד כמה שאפשר פחות, ולקחת מן הממשלה עד כמה שאפשר יותר.

רצוי לתת ליום לבחור בין השקעה ממשלתית, לבין הנחות מרחיקות-לכת במיסוי, כולל מס-הכנסה, למשל, שיוס המייצא את סחורתו, מבלי לקבל מענק ממשלתי, ישלם רק את מחצית מס ההכנסה שעליו לשלם לגבי רוחי מכירתו בארץ.

(3) מדוע צריכה המדינה לתת חינם חלקי מיכנים ליוזמים?

היא יכולה להשאיר בידיה את הבעלות על אותו חלק, ולהשכיר אותו ליום, ללא תמורה, במשך תקופה מסויימת. כלומר, עד למועד הסביר שבו המיפעל צריך לשאת את עצמו.

(4) התמריצים הקיצוניים הניתנים למפעלים לשם הקמתם באזורי-פיתוח, טעונים בדיקה חמורה ביישומם.

אסור כי רעיון פיזור האוכלוסיה (שעליו לא נתחכח הפעם), יביא לעיוות המחשבה הכלכלית, עד כדי הקמת שורה נוספת של מיפעלים שלא יהיה להם קיום אלא בחממה הפרוטקציוניסטית, וכל כולם, למעשה, תעסוקה יוזמה על חשבון הציבור, ולטובת מתעשרים ספורים.

(5) יש להקים שירותי-חקירות כלכלי של המדינה ברחבי העולם, במסגרת המוסדות הקיימים, כדי שכל יום זה, המציע תוכנית בארץ, ייבדק אוטומטית מבחינת כושרו, עברו, מעמדו הכלכלי, אמצעיו. כך לא תחזורנה פרשות נוסח ג'ימי לוי, מאיר הלוי ועוד.

מדוע הם לא באו?

אולם, כבוד היושב-ראש, כל התיבות הזה לא יהיה רציני אם לא נשאל את השאלה העיקרית: מדוע לא

להלן נאמרו של ח"כ אורי אבנרי על הצעת-החוק לעיבוד השקעות-הון.

אורי אבנרי: כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אודה בחוג אינטימי זה כי קשה לנו להחליט כיצד להצביע על הצעת-החוק הזאת.

לכאורה, זוהי הצעה טובה — היא באה לעודד השקעות בישראל, ומי יכול להתנגד לעידוד השקעות? אולם השקעות אלה — מה יהיה טיבן?

כבוד השר כאילו בא ומציע לספק קיטור לקטר. זה טוב. אבל מוכרחים אנתנו לשאול:

היכן הקטר עצמו? לאן יסע הקטר הזה? על מה יסע? הרי הממשלה לא בנתה שום מסילת-ברזל, הקובעת מראש כיוון ויעד!

המסילה — תוכנית-האב הכלכלית — היא הקובעת אם הקטר יסע לכיוון הרצוי, או שלא יסע בכלל, או שיסע, כלילה, בכיוון ההפוך.

האגדה של קריית-פלוגי

כבוד היושב-ראש, עידוד ההשקעות אינו דבר חדש בארץ. מעולם לא היה חסר כאן עידוד מסוים להשקעות מסוימות.

האם לא הילוו? האם לא נתנו הטבות? האם לא נתנו מליונים בלתי-ספורים כהעני קות ממש (אפילו קראו לזה בשם אחר)?

בכל זאת לא בנינו בארץ כלכלה העומדת על רגליה, כלכלה ריחיתית, המתחרה בשוקי עולם. מדוע? היכן היה הפגם היסודי?

הוא נבע, לדעתנו, מן השיטה היסודית ש-הנחתה את הממשלה, מאז קום המדינה ועד לזמן האחרון.

וזה השיטה: הגיעו אלף עולים באוניה לגמל חיפה. לקחו אותם מן האוניה ישר לקריית-פלוגי. נתנו להם שיכון. אבל בקריית-פלוגי לא היתה, כמובן, תעסוקה טבעית.

החל מיריד קדחתני לספק להם תעסוקה. מי שבא, מי שהבטיח להקים שם מיפעל, יכול היה לקבל את הכל — הטבות ותמריצים שהגיעו לא רק ל-80%, אלא גם ל-120% (אכן, עד מאה ועשרים!).

לא בדקו בציציות, לא בדקו בעברו של היום. לא בדקו אפילו, יתר על המידה, את התוכנית. כי העולים ועקו לעבודה, וכל תוכנית שהבטיחה עבודה — אף על גבי הנייר בלבד — היתה כשרה.

כך הוקם משק שעמד על כרעי תרנגולות. באו פרשות כמו ג'ימי לוי. באו פרשות ממי אירות של פרוטקציה, העדפה, העשרה וספסי רות. עד שהגענו למצב הכיש של היום.

לדעתנו היתה השיטה כולה פסולה. האידיאולוגיה באה במקום השיקול הכלכלי. בולמוס ההקמה בא במקום התיכנון הכלכלי הקר.

הנהגה כלכלית אחרת היתה הופכת את התהליך: קודם כל מגבשת תוכנית, מבררת מה כדאי להקים והיכן אפשר להקים, מגייס יבואו ההשקעות ומי ישקיע אותן — ורק אחר-כך מביאה את העולים למקום בו ישנה התעסוקה המתוכננת, הריחיתית, הסבירה, המתהה חלק ממשק לאומי בריא, ותשתית לעצמאות כלכלית של המדינה.

לא תמיד פיתו שארלאטנים כלכליים את הממשלה. לא פעם פיתחה הממשלה יוזמים זרים ומקומיים, שהתמריצים פוחרו את ראשם, והם השקיעו כספים מבלי לבדוק אם יש באמת עתיד למיפעל.

לא לנין ולא לואי-פיליפ

הנסיון המר שהצטבר, השערוריות השונות, שינעו את הממשלה למתן תהליך זה. עכשיו, עם גבור האבטלה, ובהיעדר תוכנית-אב כלכלית כוללת, התחילה מחדש קדחת ההקמה, כמעט בכל מחיר.

לכן, כבוד היושב-ראש, נשאלת השאלה הראשונה לגבי חוק זה: האם ישתמשו בו בצורה כלכלית ואחראית, לשם הקמת מיפעלים ריחיים בלבד, המצטרפים לכלכלה ריחיתית? או שמא, תחת לחץ האבטלה, יתחיל מחדש כל התהליך הישן של הקמת מיפעלים חסרי-

יותר כספים לעיריות הכושלות הפוסט-רגל, להגדלת חלוקת-השלל בין המפלגות.

דרוש "יועץ פסיכולוגי"

כמה שעות קודם לכן, באותו יום, התנהל דיון קצר על חוק שבא להאריך את חוק בול-הבטחון, גם כאן בלט ההבדל העצום בין אופוזיציה אמיתית לבין אופוזיציה פורמלית.

לפני נאמו דוברי גח"ל ורפ"י, ששניהם התנגדו בכיכול לחוק — אך לא ביקשו לבטל את המס, אלא רק לשנות את שמו, וזה מתוך קידושיות של השם "בטחון". אנחנו, מצידנו, הצענו לבטל את בול-הבטחון בכלל, חוק קיצוץ המנגנונים המנופחים של הממשלה.

הצעתו לממשלה למנות לעצמה "יועץ פסיכולוגי", בדומה ליועץ המשפטי, כדי שיוהיר אותה מפני התוצאות של מעילה באמון הציבור. כי בול-בטחון הוא, למעשה, המשך של תנועת-ההתנדבות הגדולה של קרן המגן. ההתעוררות של אז נוצלה כדי להטיל מס, שאין

לו עוד שום קשר עם הבטחון, ושאינו אלא מס נוסף אחד מיני רבים. **אורי אבנרי:** ...אם נשואה את התופעה האומללה של "תנועת הויתורים", בשנה שעברה, להתעוררות העצומה של תנועת קרן המגן, נראה איך הצליח השלטון, תוך עשר שנים, להביא להורדה נוראה של המוראל, עליידי הפרת אמון הציבור...

הוכח שכל מס אדיהוקי במדינה הזאת הופך במהרה למס אדיחוק. היה מצב בטחוני מיוחד, שבגללו הטילו מס אדיהוקי, המצב חלק, והמס נשאר לעולם ועד. הטילו מילווה קליטה — העלייה ירדה לממדים מצערים, אך המילווה נשאר. עכשיו מדברים על מיפדה אבטלה — ואני מבטיח לכם שבמיקרה זה יישאר המס גם כאשר תהיה שוב תעסוקת-יתר.

לאחר מכן הערנו שתי הערות עקרוניות. **האחת:** **אורי אבנרי:** ...מדוע אין בכנסת דיון על תקציב הבטחון? האם יש מדינה דמוקרטית אחת בעולם שאין בה, במליאה, דיון על תקציב הבטחון? כולנו מבינים שלדיון כזה יש סייגים ומגבלות. לא נתווכח כאן על פריטים של ציוד ועל מיספר (המשך בעמוד 26)